

E-ISSN: 3023-820X
Kış 2024 • Winter 2024
Cilt 1 • Volume 1
Sayı 2 • Issue 2



Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)



Baş Editör
Editor-in-Chief

Esra AKA

Danışma Kurulu
Advisory Board

Prof. Dr. Ahmet Atilla ŞENTÜRK
(İstinye Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Bahir SELÇUK
(Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Bülent BAYRAM
(Kırklareli Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ
(İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Ebru Burcu YILMAZ
(İnönü Üniversitesi)

Doç. Dr. Bünyamin TAŞ
(Aksaray Üniversitesi)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Cemalettin YAVUZ
(Trakya Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal YAVUZ
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Doç. Dr. Fettah KUZU
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL
(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN
(Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Neslihan İlknur KOÇ KESKİN
(Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)

Doç. Dr. Hasan KAPLAN
(Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi)

Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK
(Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Akif GÖZİTOK
(Erzurum Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Nimet YILDIRIM
(Atatürk Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Celal VARIŞOĞLU
(Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Prof. Dr. Oğuzhan DURMUŞ
(Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Sait ÇALKAL
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Sadık ARMUTLU
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Prof. Dr. Ozan YILMAZ
(Sakarya Üniversitesi)

Doç. Dr. Serkan TÜRKOĞLU
(Gaziosmanpaşa Üniversitesi)



Alan Editörleri

Field Editors

Klasik Türk Edebiyatı

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Halk Edebiyatı

Prof. Dr. Canser KARDAŞ
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Damlanur KÜÇÜKYILDIZ GÖZELCE
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Yeni Türk Edebiyatı

Prof. Dr. Zeki TAŞTAN
(Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Türk Dili

Prof. Dr. Ümit HUNUTLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Türk İslâm Edebiyatı

Doç. Dr. Bünyamin AYÇİÇEĞİ
(İstanbul Üniversitesi)

Doç. Dr. Yılmaz ÖKSÜZ
(Ege Üniversitesi)

Türkçe Eğitimi

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE
(Çankırı Karatekin Üniversitesi)

Öğr. Gör. Hakan SÖNMEZ
(Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi)

Tarih ABD

Prof. Dr. Hidayet KARA
(Muş Alparslan Üniversitesi)



Sayı Hakemleri Issue Reviewers

Prof. Dr. Bahir SELÇUK
(Fırat Üniversitesi)

Doç. Dr. Mehmet Sait ÇALKAL
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Prof. Dr. Ersen ERSOY
(Kütahya Dumlupınar Üniversitesi)

Doç. Dr. Mustafa Sefa ÇAKIR
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Fettah KUZU
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Sedat KARDAŞ
(Muş Alparslan Üniversitesi)

Prof. Dr. Halil İbrahim YAKAR
(Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Şule GÜMÜŞ
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Necip Fazıl DURU
(Ordu Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe ÇELEBİOĞLU
(Artvin Çoruh Üniversitesi)

Prof. Dr. Orhan Kemâl TAVUKÇUOĞLU
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye HOCAOĞLU ALAGÖZ
(Bursa Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Şerife YALÇINKAYA
(Ege Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Nagihan ÇAĞLAYAN
(Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ümran AY SAY
(Marmara Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Songül KARACA
(Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

Doç. Dr. Hayriye DURKAYA
(Ordu Üniversitesi)



Yazı İşleri Sorumlusu

Managing Editor

Fatma TÜRK

Dil Editörleri

Language Editors

Öğr. Gör. Dr. Bestami BİLGE (Türkçe)

Öğr. Gör. Hakan SÖNMEZ (İngilizce)

Dr. Öğr. Üyesi Ebubekir Sıddık ŞAHİN (Farsça)

Musahhihler

Proofreaders

Dilan ADANÇ

Hasan ERGÜLEÇ

Haydar ÖZÇELİK

Son Okuma Sorumluları

Final Proofreaders

İlknur CEVHER

Gizem SERGERDANOĞLU

Kapak Tasarımı ve Mizanpaj

Cover Design and Layout

Beyza MURAT-ABDUKARIMOV

Yazışma Adresi

Contact

dergiklasikdivan@gmail.com

<https://dergi.klasikdivan.com>



Dibace

Kıymetli Klasik Divan Okurları,

Dil, kültür ve edebiyat incelemelerinin çok daha kıymetli olduğu günümüz çalışmalarına yeni bir soluk getirmeyi amaçlayarak yayıma başlayan *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi 1/2 (KD-UDKEAD 1/2)*, 31 Aralık'ta yayımlanmıştır. Araştırmacıların özgün çalışmalar kaleme aldığı bu sayıda; çift kör hakem değerlendirmesi sonucunda uygun bulunmayanlar elenmiştir. En az iki hakem onayı alan yazılardan beşi *Araştırma Makalesi*, biri *Dijital Beşeri Bilimler Makalesi* ve ikisi *Kitap Tanıtım Yazısı* olmak üzere toplam sekiz yazı yayımlanmıştır. Dergiye yazılarıyla katkıda bulunan değerli araştırmacılara ve tüm yoğunluklarına rağmen hakemlik teklifimizi geri çevirmeyip titizlikle yazıları inceleyen kıymetli hakem kuruluna ve derginin yayın ekibine teşekkür ederiz. *KD-UDKEAD*'ın alanında nitelikli ve özgün makalelerle uzun soluklu olmasını temenni ediyoruz.

Saygılarımızla.

Baş Editör
Esra AKA

Makale göndermek için ilk tarih: 05 Temmuz 2024

Makale göndermek için son tarih: 05 Kasım 2024

2. Sayının yayımlanma tarihi: 31 Aralık 2024



İÇİNDEKİLER CONTENT

Dergi Künyesi:	I
Dibace:	V
İçindekiler:	VI

Araştırma Makalesi Research Article

1.Nigârî Divan'ında Efsanevi ve Mitolojik Şahsiyetler Legendary and Mythological Figures in Nigârî's Divan Doç. Dr. Gülşah Gaye FİDAN.....	101
2.Tâc-Taht-Payitaht Yahut Şiir-Sanat-Edebiyat Taj-Throne-Capital or Poetry-Art-Literature Dr. Gökçen DAŞ DARICI.....	116
3.Şerif Ali Kâdirî Dîvân'ı The Divan of Sharif Ali Kadiri Ayfer TURAN.....	140
4.Seyyid Hasan Hasib'in Maktel-i İmam Hüseyin'i Seyyid Hasan Hasib's Maktel-i İmam Hüseyin Habib ERDEM.....	163
5.Sûzî'nin Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâmesi'nde Savaş Tasvirleri War Depictions in Sûzî's Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâme Şule ÖZBEKTAŞ MOLLAHÜSEYİNOĞLU.....	179

Dijital Beşerî Bilimler Makalesi

Essay on Digital Humanities

6.Türk Edebiyatı Araştırmalarında Dijitalleşmenin İmkanları Üzerine: Dijital Edebî Atlaslar

On the Opportunities of Digitization in Turkish Literature Studies: Digital Literary Atlases

Selin YAVUZ.....194

Kitap Tanıtım Yazısı

Book Review

7.Türk Edebiyatında Sinbâd-Nâme Çevirileri: Tuhfetü'l Ahyâr ve Kitâb-ı Sinbâd (İnceleme-Çeviri Yazılı Metin-Tıpkı Basım)

Fatma DAĞILMIŞ İLBAY.....205

8.Şefaât Kavramı ve Pîr Muhyiddîn'in Şefâ'at-Nâmesi

Rıdvan ÜNVER.....209

Sûzî'nin Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâme'sinde Savaş Tasvirleri

War Depictions in Sûzî's Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâme

Şule Özbektaş Mollahüseyinoğlu
Ordu Üniversitesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans Mezunu

suleozbektas@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7621-867X>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi/Date of Submission: 03.11.2024

Kabul Tarihi/Date of Acceptance: 20.11.2024

Sayfa/Page: 179-193

Atıf/Citation: Özbektaş Mollahüseyinoğlu, Şule. “Sûzî'nin Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâmesi'nde Savaş Tasvirleri”. *Klasik Divan: Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 1/2 (2024), 179-193.

Değerlendirme/Peer Review: İki dış hakem-Çift taraflı körleme/Double anonymized-Two external.

İntihal/Plagiarism: Bu makale turnitin programında taranmıştır. /This article was checked by turnitin.



Sûzî'nin Mihaloğlu Ali Bey Gazavatnâme'sinde Savaş Tasvirleri

War Descriptions in Sûzî's Mihaloglu Ali Bey Gazavatnâmesi

Şule ÖZBEKTAŞ MOLLAHÜSEYİNOĞLU

Özet

Gazavatnâme; savaşların, padişahların ya da akıncıların zaferlerinin anlatıldığı edebî bir türdür. Gerek tarihî şahıslara gerek mekânlara gerekse dönemde kullanılan savaş aletlerine ışık tutan gazavatnâmeler, klasik edebiyat sahasında zikredilen mühim eserlerdir. Gelibolulu Mehmed Zaîfî Efendi'nin Gazânâme'si, Mustafa Sâfi'nin Cihadnâme'si, Seyyid Murâdî'nin Gazavât-ı Hayreddin Paşa adlı eseri ve Sûzî Çelebi'nin Gazavatnâme'si bu alanda zikredilebilecek temel eserlerdendir. Bu çalışmada Prizrenli Sûzî Çelebi'nin Mihaloğlu Ali Bey'in akınlarını anlattığı Gazavatnâme'si savaş unsurları bakımından incelenecek ve savaşın nasıl tasvir edildiği sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gazavatnâme, Savaş, Mihaloğlu Ali Bey.

Abstract

Classical literature does not only deal with love, lover or the beloved. Gazavatnâmes, which shed light on the historical figures, places and the tools of war used in the period are significant works mentioned in the field of classical literature. In this study, Prizrenli Sûzî Çelebi's famous work called Mihaloğlu Ali Bey Gazavât-nâmesi will be examined in terms of war elements and how the war is depicted was presented.

Keywords: Gazavatnâme, War, Mihaloğlu Ali Bey.

Giriş

Manzum ya da mensur olarak pek çok savaşın tasvir edildiği birçok esere ulaşmak mümkündür. Türk edebiyatında tespit edilebilen gazavatnâmelerin sayısının 250'nin üzerinde olduğu bilinmektedir.¹ Gazavatnâmelerde padişahların savaşları tasvir edildiği gibi vezir ya da kumandanlardan birinin katıldığı cenkler de tasvir edilmiştir. Bununla birlikte bir kale yahut belirli bir yerin fethedilmesini konu edinen gazavatnâmeler de mevcuttur. Bu çalışmada, Prizrenli Sûzî Çelebi'nin (ö. 1524) kaleme aldığı Mihaloğlu Ali Bey'in (ö. 1500) cenklerini anlatan gazavatnâmesi kaynak edinilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Osman Gazi'nin (ö. 1324) dostluğunu kazanmış olan Köse Mihal'in (ö. 1435) soyundan gelen Mihaloğlu Ali Bey de atası gibi Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmış ve devletin bekası için akınlar düzenlemiştir. "Ali Bey'in babası Hızır Bey, kardeşleri Abdu'llah, Bâli, İskender ve Firuz Beylerdir. Bunlardan, tarihlerde en çok adları geçen Ali ve İskender Beylerdir."² Gazi Ali Bey'in ünü, Fatih Sultan Mehmed (ö. 1481) devrinde yapılan savaşlarla artmıştır. 1462 yılındaki Eflak seferine katılmış, Bosna'ya akınlar düzenlemiş ve II. Mehmed tarafından Anadolu'da devletin doğu sınırını korumakla görevlendirilmiştir. Daha sonra Macaristan ve Arnavutluk'a akınlar düzenleyen Ali Bey, 1500 yılında Plevne'de vefat etmiştir.³ "Mihaloğlu Gazi Ali Bey'in akıncısı ve özel kâtibi olan Prizrenli Sûzî yazmış olduğu *Gazavatnâme*'de Ali Bey'in macerasını kaleme almıştır."⁴

Sûzî Çelebi, eserinin başında güzellik ve aşk hususunda pek çok eser olsa da gazavatnâme türünde dikkate değer yahut gönle hoş gelen bir eserin kaleme alınmadığından bahseder. Kendi dilini cömertlik denizi ve sözlerini de inci olarak tasvir eden şair, şiirini okuyanlara şiirine bir sedef gibi kıymet vermesini öğütler:

Ki hüsniyyât ü 'işkiyyât çokdur

Velî dil-keş gazâvat-nâme yokdur (B. 214)⁵

Sedef gibi kulak dut nazmuma sen

Ki deryâ-yı keremden dür dökem ben (B. 215)

1 Mustafa Erkan, "Gazavatnâme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 7 Ekim 2024).

2 Ağâh Sırrı Levend, *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000), 187.

3 Fahameddin Başar, "Mihaloğulları", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 23 Eylül 2024).

4 Mr. Bedrettin Koro, "Osmanlı İmparatorluğunda Akıncılar ve Mihaloğlu Gazi Ali Bey", *Prizrenli Suzi'nin 500. Yılı [Bildiriler, bilgiler, belgeler]*, ed. Altay Suroy Reçepoğlu (Prizren: Kosova Türk Yazarlar Derneği, 2000), 41.

5 Bu beyit ve bundan sonraki örnek beyitler Ağâh Sırrı Levend'in "*Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*" adlı eserinden alınmıştır.

1. Olay

Eserin baş kahramanı Mihaloğlu Ali Bey'dir. Ali Bey'in atası Köse Mihal, Bizans'a bağlı Harman Kaya Tekfuru iken rüyasında Hz. Muhammed'i görür. Hz. Peygamber, Mihal'e rüyasında kelime-i şehâdeti öğretir ve ona Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Gazi'yi bulmasını emreder. Osman Gazi'nin otağına varan Mihal, rüyasını Osman Gazi Han'a anlatır ve o andan sonra aralarında sıkı bir dostluk başlar. Köse Mihal, Müslüman olur. Eserde bu iki komutandan sitayişle bahseden Sûzî Çelebi, Osman Bey'i cihan sultanlarının en seçkini ve en yücresi olarak anar. Hangi ülkeye girdiyse fethetmiş, canına kastedenleri yok etmiş olan Osman Gazi, Hz. Muhammed'in çağrısıyla Mihal Bey'e şah olur.

Bu tanışmanın ardından Osman Gazi'nin İznik kuşatmasından bahsedilir. Bütün Allah dostlarını yanına alan Osman Gazi'nin Bizans İmparatorluğuna nasıl meydan okuduğu tasvir edilir. Osman Gazi, öyle bir kaleyi kuşatmıştır ki kalenin kulesi felekten geçmiş, duvarları da semekten yani balıktan örülmüştür. Hatta kalenin temelini atan mühendisin kaleyi felek yardımı ile oluşturduğu anlatılır. Bununla birlikte savaş esnasında kaleden top ve tüfekler atılmasına ve etrafa saçılan oklara rağmen Allah'ın, Osman Gazi'nin askerlerini sakındığı ve tek bir askerin dahi burnunun kanamadığı anlatılır. Bu tasvirlerde tüfeklerin patlaması bir yıldırıma, okların göğse saplanması yüreklerin ciğer kanıyla delinmesine benzetilir. Birkaç gün süren bu savaşın sonunda kale ve burçlar kızıl kana boyanır:

*Bu resme bir nice gün kıldılar ceng
Cihân oldu gözine düşmenün teng (B. 321)*

*Kızıl kana boyandı bürc ü bârû
Şu resme kim şafakdan çerh-ı mînû (B. 322)*

İznik kuşatması başarı ile sonuçlandıktan sonra Osman Gazi, Köse Mihal'e güneş değerinde ve ay rütbesinde kutlu çocukları olması için dua eder. O kutlu çocukların, gaza kapısını açıp Tuna'dan Hristiyan ülkelerine geçmesi ve bütün kiliseleri yıkıp yerine mescit yapması için duasına devam eder. Bahsedilen kutlu çocuklardan biri olan Mihaloğlu Ali Bey'in maceraları, bu duadan sonra anlatılmaya başlanır.

Şaire göre Ali Bey'in destanı öyle macera dolu ve övgüye değerdir ki duyanlara İran destanının en güçlü kahramanı Rüstem'in destanını unutturur. Ali Bey, Allah yolunda yapılan savaşın yiğidi iken arkadaşları da o savaşta gözlerini kırpmadan başlarını verecek erenlerdir. Bu yüce savaşçılara Erdel iline akın etmeleri gerektiğinden bahsedilen bir mektup gelir. Gaza aşkı ile yanıp tutuşan Ali Bey, bu mektup üzerine Allah'a hamd ederek akın için hazırlıklara başlar. Bütün akıncıları, beyleri ve askerleri bir araya toplayan Ali Bey, atına binip istikbale çıkar. Bu karşılaşma

öyle baht doludur ki meydanı sanki Hz. Yakup, Hz. Yusuf'a kavuşmuş gibi bir mutluluk sarar:

Süvâr oldı vü istikbâle çıkdı
Ne istikbâl kim ikbâle çıktı (B. 499)

İrişdi birbirine şâd ü handân
Buluşdı Yûsufa san Pîr-i Ken'an (B. 500)

Ali Bey ve komutasındaki askerlerin geçtikleri yollar, yol kenarlarına dikilen kızıl bayraklar ile tıpkı erguvan, lale ve gülle donatılmış bir bahçedir. Kırmızı bayraklar içindeki sarı sancaklar dünyayı aydınlatan bir güneş ya da lale bahçesinde salınan bir servi, bayrağın kamışı sanki al yanığının üstüne zülfü düşmüş servi boylu bir güzeldir. Onu tutan gaziler, gül yanaklı sevgililerini kucaklar gibi siper tutar:

Siper tutmuş nigâr-ı gül-izâra
Çeker şevkile her gâzî kinâra (B. 575)

Tuna'ya ulaşmak için yola çıkan bu yiğitlere ricâlü'l-gayb arkadaşlık eder. Ricâlü'l-gayb; semada Allah'tan başka kimsenin yerlerini bilmediği, yeryüzünde ise kendilerine rastlayanlara selam verip geçen gizli ve aşikâr veliler zümresidir.⁶ Bu topluluğun heybeti ve ululuğu ile yiğitler fetheterek Tuna'ya ulaşırlar. Ali Bey ve ordusunun Tuna'yı aşmak için kullanacakları gemiler ile Hz. Nuh'un gemisine telmih yapılmıştır. Donanmalar sanki Nuh peygamberin asırlar önce inşa ettiği gemilerdir. Hz. Nuh, Ali Bey'e kolaylık olsun diye o gemilerle orada demir atmıştır:

Gehî lenger-ger ü gâhî sebük-rûh
Cihâna yâd-gâr için komış Nûh (B. 587)

Tuna'yı tarif etmek için kanlı Tuna tabiri kullanılır. Tuna, sabah akşam kan renginde akar-ken bu hâliyle tıpkı kanlı bir denizi andırır. Tuna'nın köpükleri bir sudur, öyle bir sudur ki ırmaktan akanın ciğer kanı olduğu söylenir. Kanlı ırmak olan Tuna'nın kuş ve balıkları, burada yapılan savaşların hepsine şahittir. Savaş meydanı ormana benzetilirken komutanlar kükreyen birer aslana benzetilir. Lakin, bu aslanlar içinde Ali Bey'e benzeyen bir aslan yoktur. Akıncılar Tuna'yı da aşıp parlak bir ışık gibi Erdel'in her yanına yayılırlar. Girmedikleri köy, kale kalmaz. Tesadüf ki; Ali Bey'in Erdel'i kuşattığı gün kâfirlerin bayramıdır. Süslenmiş kadınlar ve erkekler, başlarına gelecekleri bilmeden kendi sohbet meclislerinde eğlenirken, Ali Bey ve yiğitlerinin narasıyla baştan başa serserme olurlar. Askerler, düşmanlarına göz açtırmayıp hepsini kılıçtan geçirirler. Düşmandan dünya dolabını döndürebilecek kadar fazla kan akar:

⁶ Süleyman Uludağ, "Ricacü'l-gayb", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 14 Ekim 2024).

*Şu denlü akdı hûn-âb-ı şafak-gûn
Ki döndü hûn ile tûlâb-ı gerdûn (B. 646)*

Ali Bey ve yiğitleri, düşmanın evlerini yağmalayıp bütün mallarına el koyarlar. Elde ettikleri ganimetler arasında altın, gümüş, inci, yakut, mercan, nakışlı elbiseler ve altın işlemeli kaftanlar vardır. Muvaffak olan ordu, o gece dinlenip bütün heybetiyle padişahın huzuruna döner. Bu dönüş bir bayram tadında kutlanır. Ali Bey bu bayramın hem yumuşak sözlüsü hem de cevher saçanı olur:

*Yine ratbû 'l-lisân oldu Alî Beğ
Yine gevher-nisâr oldu Alî Beğ (B. 666)*

Bu kutlu başarının ardından Ali Bey ve askerleri yeniden Tuna'ya doğru yola koyulur. Bu sefer istikamet; Ungurus, Eflak ve Rusya'dır. Yiğitler Tuna'ya varınca Tuna'nın kenarı lale bahçesine döner. Ali Bey ve askerleri burada, Bizans imparatoru Mihayıl Ban (ö. 1420) ve onun komutasındakiyle savaşıacaktır. Şair, düşmanı Kâfir Mihayıl; Ali Bey'i de onun kralı olarak zikreder. Bu iki komutan arasındaki savaş başlar. Ali Bey yine Allah'ın merhametine ve koruyuculuğuna sığınır. Bu sefer kâfirlerin ordusu kalabalıktır. Kalabalığı ifade etmek için yiğitler bir doğan; kâfirler ise birer siyah karga olarak anılır:

*Velî çûn bildi çokdur cem '-i küffâr
Düşer bir bâza on zâg-ı siyeh-kâr (B. 1067)*

Allah'ın yardımı ile Ali Bey'e bin gazi asker katılınca ak kılıçlar tekrar kızıl kana boyanır. Süngü sanki Musa'nın elindeki yılan, kızıl bayrak da ağaçta bir ateşe dönüşür. Mihayıl'ın o çelik dağı gibi askerleri kara toprakla bir bütün olur ve Ali Bey, bu savaşta da galip gelir. Dünyaya sığınmayan Mihayıl Ban, bugün şehre boynu bağlı girer. Düşmanın malı mülkü yağmalanır ve esirlerin hepsinin boynu bağlanır ve Tuna'dan İslâm memleketine dönenler yeniden bir bayram havasıyla karşılanır. Ali Bey'in, kâfirlerle olan savaşındaki galibiyeti bir satranç oyunundaki galibiyete benzetilir:

*Çûn ol ferzin erenler sürdiler at
'Âdûnun kıldılar mansûbesin mât (B. 942)*

2. Mekân

2.1. Tuna

Ali Bey'in Roma İmparatorluğu'na düzenlediği seferlerin anlatıldığı eserde en çok zikredilen bölge Tuna'dır. Tarih boyunca devletler arası siyasal, sosyal ve de ekonomik ilişkilerde önemli

bir geçit görevi üstlenen Tuna, “Orta Avrupa’yı Balkanlar’a bunları da Karadeniz ve Akdeniz ülkelerine bağlamaktaydı.”⁷ Yıldırım Bayezid döneminde Tuna’ya doğru başlayan akınlarda Mihaloğlu Ali Bey’in rolü, azımsanmayacak kadar önemlidir. Ali Bey’in mızrağı Tuna’da bir çınar servisi, askerleri de Tuna’nın bağı ve baharıdır. Öyle ki; Ali Bey Tuna’ya varmasa idi Tuna’nın ne adı bilinecekti ne varlığı:

Zebân-i hâlile ol cûy-ı dil-cû

Didi kim iy Alî-hulk ü Hasan-hû (B. 916)

Benüm sensüz bilinmezdi nişânım

Ne adım söylenür idi ne sânum (B. 917)

2.2. Erdel-Varad

Romanya’nın Erdel bölgesinde yer alan Varad, Orta Çağ’da Macar Krallığı sınırları içinde yer almakta idi. 1660’larda Osmanlı Devleti’ne savaş açan Erdel prensine karşı yapılan seferde, Varad Kalesi ve şehri alındı. Osmanlı, 1692 yılına kadar bölgede hâkimiyetini korudu.⁸ Mihaloğlu’nun, eserde yalnızca bir beyitte bahsedilen Varad bölgesine yaptığı yağma şu şekilde kaleme alınır:

Ol itdirdi Varat şehrini yağma

O saldı Ungurûsa şûr u gavga (B. 231)

2.3. Ungurûs/Üngürüs

Üngürüs eyaletinden eserde toplam sekiz beyitte, Ungurûs şeklinde bahsedilmektedir. İstolni Belgrad ya da Belgrad-ı Üngürüs olarak da anılan Ungurûs, Osmanlı fethinden önce Macaristan’a başkentlik yapmış bir bölgedir.⁹ Ali Bey, Tuna’yı aşip önce Ungurûs’u sonrasında Eflak ve Rusya’yı ele geçirir. Ungurûs’un putlarını yıkmış ve orada da hakimiyeti kurmuştur:

Yüzi suyun yire dökmişdi Rûsun

Putını sımış idi Ungurûsun (B. 235)

Bize yol vir geçelüm Ungurûsa

Salalum gukgke Eflâk u Rûsa (B. 912)

7 Mihai Maxim, “Tuna”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 8 Ekim 2024).

8 Mihai Maxim, “Varad”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 8 Ekim 2024).

9 Tahir Sezen, *Osmanlı Yer Adları*, (PDF: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017), 387.

2.4. Eflak- Boğdan

Eflak, Osmanlı hâkimiyeti döneminde Tuna ile Karpatlar arasında bulunan ve özel idari bir statü ile tanınan bölgedir ve günümüzde Romanya'nın güney kısmını oluşturmaktadır.¹⁰ Boğdan ise; Romanya'nın Moldovya bölgesine verilen isimdir.¹¹ Ali Bey'in akın edip yağmaladığı ve prenslerini esir aldığı bölgelerde bu iki eyalet de vardır:

Sıyup Boğdan u Eflâkun çerisin

Harâca kesdi şimdi her birisin (B. 1417)

3. Şahıslar

Eserde, Mihaloğlu Ali Bey ve düşmanlarından ziyade birçok dinî, tarihî ve mitolojik isim zikredilmiş ve bu isimlerin hayatlarına telmihler yapılmıştır. Bu isimler, Mihaloğlu Ali Bey'in *Gazavatnâmesi*'ni ele alan iki farklı tezde detaylıca incelenmiştir.¹² Eserdeki askerî şahıslardan bahsedecek olursak; Hz. Muhammed (sav.) başta olmak üzere pek çok peygamber ve halifenin komutanlığından yahut cesaretinden sitayişle bahsedilir. Süleyman peygamberin hükümdarlığına benzeyen başka bir hükümdarlık olmadığı gibi, Hz. Muhammed'in de gelmiş geçmiş en iyi komutan olduğuna işaret edilir:

Cihâna gerçi çok geldi peyember

Veli kani Muhammed gibi server (B. 881)

Eserini; Ali Bey'in savaçılığı, komutanlığı ve de insanlığına övgü üzerine oluşturan Sûzî Çelebi, Ali Bey'in askerlerine de övgüler yağdırmıştır. Gaza emriyle yola çıkan erler kılıcını kuşanmasıyla tıpkı bir güneşe benzer:

Takındı hançerin mirrîh-i devrân

Kuşandı tîğini hurşîd-i rahşân (B. 567)

Ali Bey ve askerlerinin kahramanlıklarından ve akınlarından bahsedilirken adı geçen bir başka isim, Mihayıl Ban adlı bir şahıstır. Ban, "Macaristan, Romanya, Yugoslavya ve civarlarındaki yerlerde küçük prenslere verilen ad"¹³ demektir. Bu sebeple Mihayıl isimli bu kişinin bir prens olabileceği kanısına varılabilir. Ali Bey, Mihayıl Ban'ın esiri olması için dua etmektedir. Eflak vi-

10 Kemal Karpat, "Eflak", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 18 Ekim 2024).

11 Abdülkadir Özcan, "Boğdan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 18 Ekim 2024).

12 Bkz., Funda Yüksel, *Mihaloğlu Ali Bey Gazavât-nâme'sindeki (1-863. Beyitler) Kıssa ve Telmihler Üzerine Bir İnceleme* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010); Ali Üzümcü, *Mihaloğlu Ali Bey Gazavât-nâmesi'nin (864-1795. Beyitler) Telmih ve Kıssaları Üzerine Bir İnceleme* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010).

13 *Kubbealtı Lugatı*, "Ban", (Erişim 13 Ekim 2024).

layetine düzenlenen seferden sıkça bahsedildiğini de göz önüne alırsak adı geçen şahsın Eflak voyvodası Mihail olduğunu söyleyebiliriz. Ali Bey'in Mihail ile olan savaşındaki başarısı, Mihail'in ağlayarak ve inleyerek er meydanından kaçmaya çalışması ile ifade edilir. Ayrıca savaş meydanı bir güreş meydanı olarak tasvir edilirken Mihail, tuş olmuş bir rakip olarak tasvir edilir:

Mihâyıl Ban kaçarken zâr ü giryân

Olur tuş ana bir ser-bâz-ı meydân (B. 1088)

2

Ali Bey'in düşmanları zikredilirken fağfur ve kayser terimlerinden faydalanılmıştır. Fağfur, Çin İmparatorları için kullanılan bir tabirdir. Bu isim, Moğolistan ve Mançurya hükümdarları için de kullanılmıştır.¹⁴ Eserde fağfur kelimesi ile *Şem ü Pervâne* mesnevisine telmih yapılmıştır. Kayser ise, eski Roma ve Bizans imparatorları için kullanılan bir tabirdir. Kayser-i Rûm sözü Anadolu'ya hâkim olan Bizans imparatorlarını anlatmada kullanılır.¹⁵ Şair, bu iki terimi birlikte kullanarak Türk milletine övgüler yağdırmıştır. Türk milletinin az diyerek küçümsenmemesi, ateşin bir kıvılcımı ile dünyayı yakmaya yeteceği söylenerek vurgulanmıştır. Öyle ki; Türk askeri çoğalmadan dağılmazsa ne Çin fağfuru ne Roma Kayseri karşısında duramaz:

Bu Türk azdur diyü itme bahâne

Odun bir şu'lesi besdür cihâna (B. 348)

Çoğalmadın dağılmazsa bu leşker

Bulara durmaya fağfur u kayser (B. 349)

4. Askerî Terimler

4.1. Esir

Esir, kul, köle, tutsak yahut harpte düşman eline düşen manalarına gelir.¹⁶ Eserde bu terim birçok beyitte kullanılmıştır. Bazı beyitlerde; Erdel ili Ali Bey tarafından yağmalandıktan sonra ele geçirilen esirlerden kendi lehlerine bilgiler alındığı anlatılırken bazı beyitlerde esirlerin yok pahasına satıldığından bahsedilir. Bir savaşta mağlup olmak da vardır galip gelmek de lakin, Allah bir savaşta kime yardım eder ve kimin elinden tutarsa düşman onun esiri olur:

Kimün kim avn-ı Hakdur dest-gîri

Olur düşmen eli bağılu esîri (B. 811)

14 Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, (İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı, 2008), "Fağfur", 1000.

15 İskender Pala, *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 2004), "Kayser", 263).

16 Şemseddin Sâmî, "Esir", 115.

4.2. Yağma

Akıncılar, fethetmek istedikleri topraklarda düşmanı yenip düşmanları esir aldıkları gibi düşmanın mal varlığına da el koyabilirlerdi. “Bir yeri topluca basarak orada bulunan malları şiddet kullanarak alıp kaçma”¹⁷ yağma terimi ile ifade edilir. Hükümdarların bir şehri ele geçirmek isterken orayı yağmalama hayali, eserde pek çok kez bahsedilmiştir. İsfilaçoğlu Mihayıl, Tuna’dan İslâm memleketine geçip mescitleri dağıtmayı ve kiliseleri ön plana çıkarmayı hayal eder. Lat ve Menat’ın¹⁸ intikamını almak isteyen Mihayıl, Anadolu’da taş üstüne taş koymadan orayı yağmalamak arzusundadır:

Kulam ol kişveri yağma vü târâş

Komayam Rûmda taş üstüne taş (B. 972)

Eflak ve Rus derneklerini dahi dağıtan, Sultan Süleyman unvanlı, dünyanın Rüstem’i diye anılan Mihaloğlu Ali Bey, on altı prens ve bin zırhlıya rağmen düşman kalesini kuşatır, düşmanların mallarını yağmalar:

Çün itdi düşmenün cem’in perîşan

Metâ’u rahtını târâc ü tâlân (B. 1125)

4.3 Silah

“Akıncıların silahları kılıç, kalkan, pala, mızrak ve bozdoğan da denilen topuzdan ibaretti.”¹⁹ Eserde, Mihaloğlu Ali Bey ve komutasındakilerin kullandığından bahsedilen savaş aletleri olarak kılıç ve okun yanı sıra sinân, mızrak, nîze ve kemenden bahsedebiliriz. Sinân, mızrak ya da süngü demektir.²⁰ Nîze de mızrak için kullanılan bir terimdir.²¹ Savaş meydanı, gül bahçesi olarak tasvir edilmiştir. Mızrak, bahçenin servi fidanı ve çınarı; top sesleri ise o bahçeyi yağmur ile sula-yan gökyüzünün şimşegidir. Bahçenin ırmağı okun vücuda isabet etmesiyle bedenden akan kan ile tasvir edilirken, ağaçlar ise düşmanın göğsüne saplanan bir oktan daha düzgündür. Baharda çiçekler açar ve o çiçekler yeryüzüne renk katar. Savaş bahçesinin ilkbaharının gül renginde olmasının sebebi de şehitlerin nefesinden gelen kan kokusudur:

Siperden şâd ü hurrem lâle-zârı

Nihâl-i nîzeden serv ü çınârı (B. 164)

17 Yaşar Çağbayır, *Ötüken Türkçe Sözlük* [Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı] (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007), “Yağma”, 5/ 5156.

18 “Hz. Peygamber’in zuhûrundan evvelki zamanda, yani Câhiliyet devrinde Kâbe içinde bulunan putların yüklerine Lât, Menât, Uzzâ derlerdi.” (Ahmet Talat Onay, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü- Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Cemal Kurnaz [Ankara: Kurgan Edebiyat, 2019], “Lât ü Menât”, 278.)

19 Abdülkadir Özcan, “Akıncı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 14 Ekim 2024).

20 Baha’eddin M., *Yeni Türkçe Lügat*, (İstanbul: Evkaf-ı İslamiye Matbaası, 1927), “Mızrak”, 2/ 393.

21 *Kubbealtı Lügatı*, “Nîze”, (Erişim 16 Ekim 2024).

Revân ırmağı tığ-ı pür safâdan
Dırahti râst tîr-i dil-güşâdan (B. 165)

Cemâli nev-bahârı gül gül olmuş
Deminden her şehîdün reng bulmuş (B. 166)

Savaşçılar, düşmanın ok veya kılıç gibi silahlarından gelecek olan öldürücü darbelerden korunmak için yaygın olarak zırh gibi kıyafetleri kullanırlar. Savaş giysileri olarak ayrı bir konudan söz edecek olursak eserde geçen savunma silahları olarak; zırh, miğfer, cevşen, kalkan ve bergüstüvândan bahsedebiliriz.

Zırh, düşmanın silahlarının darbelerine karşı vücudun hayati bölgeleri başta olmak üzere savaşçının zarar görmesini engelleyen sert materyallerden meydana getirilmiş en önemli savunma giysilerinden biridir.²² Ham maddesi ve dayanıklılığı bakımından birçok zırh çeşidi vardır. Cevşen, “zincir ve puldan yapılan örme zırh”²³tır. Savaşlarda ok ve kılıca karşı savaşçının önde tutarak vücudunu muhafaza etmesine yarayan ve birçok çeşidi olan kalkan da bir çeşit savunma silahıdır.²⁴ Miğfer, savaşçının baş, alın, ense ve burnunun korunması için kullanılan bir başlıktır. Tıpkı zırh gibi miğfer de savaş aletlerine dayanıklı maddelerden yapılır.²⁵ Savaşçı kendini koruduğu gibi atını da gelebilecek olası darbelerden korumalıdır. Bunun için bergüstüvân ya da bergüstevân adı verilen atlara mahsus bir kıyafet kullanılır.²⁶

Nice Mısrî kılıç Şâmî sinânlar
Müzehheb cevşen ü bergüstevânlar (B. 528)

4.4 Savaş

Mihaloğlu Ali Bey *Gazavât-nâmesi*'nde savaştan bahsedilirken savaş ibaresinin yanı sıra; cenk, kîâl, gazâ, rezm ve kâr-zâr ibarelerine de yer verilmiştir. Katl (öldürmek) kökünden oluşan kîâl, Arapça bir kelime olup; muharebe, mücadele ve kavga manalarındadır.²⁷ Sûzî'ye göre savaş emri Allah'ın emridir ve gazanın sözü de Hz. Muhammed'in yaptıklarıdır.

22 Aydın Usta, “Zırh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 16 Ekim 2024).

23 *Kubbealtı Lugatı*, “Cevşen”, (Erişim 16 Ekim 2024).

24 Şemseddin Sâmî, “Kalkan”, 1035.

25 Emel Nalçacıgil Çopur, “Divan Şiirinin Koruyucu Savaş Aletleri: Kalkan-Miğfer-Zırh”, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3/2 (Ağustos 2020), 548.

26 Bergüstüvân hakkında detaylı bilgi için bkz., Bülent Kaya, *Divan Şiirinde At*, (Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008, 203-204).

27 Şemseddin Sâmî, “Kîâl”, 1055.

Gaza, iman ile ilişkilendirilir ve kâfirlerin gazaya imanlarının olmadığından defalarca bahsedilir. Allah yolunda canını feda edecek olanların mutlaka sonsuzluğa ulaşip yüceliği bulacağından bahsedilir. Bu hususta peygamber kıssalarından faydalanan Sûzî Çelebi, İsmail Peygamber'in Allah yolunda kurban edilecekken gökten koç indirilmesine ve ateşe atılan İbrahim Peygamber'in ateş yerine gül bahçesine düşmesine telmihte bulunmuştur. Allah'ın emri ile gazada bulunmuş bütün erler ödüllendirilir, kâfirlerin kılıçlarına maruz kalsalar dahi ebedi kalırlar:

*Bu yolda cân viren sanma ölüpdür
Ki bel ihyâü anlara gelüpdür (B. 542)*

*Dinilmez bunların zevk u safâsı
Bularun yürzekündürür gıdâsı (B. 543)*

4.5 Şehitlik

Şehitlerin mezarına daima nur inmesine işaret edilerek ay, şehitlerin türbesinin kandili olarak ele alınır. Her beden sonunda yok olacaktır; şehitlik ki Allah'a ulaşmak için bir sebeptir. O hâlde düşman kılıcıyla canı teslim etmek yatakta can çekişerek ölmekten daha iyidir:

*Döşekde cân çekişmek key belâdür
Kılıçdan yara irmek hōş safâdür (B. 799)*

5. Savaşla İlgili Ayetler

Allah yolunda savaşmanın önemini hemen hemen her beyitte vermeye çalışan Sûzî Çelebi, Allah'ın kelâmalarını da zikretmeyi ihmal etmemiş, beyitlerinin bazısında Kur'ân-ı Kerîm ayetlerine yer vermiştir. Allah yolunda gaza edenlere Allah'ın kelâmı şu şekilde aktarılmıştır:

*Tırâz-ı râyeti innâ fetahnâ²⁸
Tarîk-i mesleği innâ hedeynâ²⁹ (B. 187)*

Gazanın Allah'ın emri olmasından sıklıkla bahsedilir. Allah'ın emrini işiten erler emre riayet etmiş, gönül ve can memleketlerinde Ali Bey'i komutanları bilmiştir. Allah'ın emrine uyanların cevabı daima aynıdır:

28 *Biz fethettik.* “Fetih, açmak, başlamak, zaptetmek, idare altına almak, bir ülkeyi savaşla düşman elinden kurtarmak gibi anlamlara gelir.” (Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızla İslâmî Kaynaklı Sözler [Ansiklopedik Sözlük]*, (İstanbul: Enderun Kitabevi, 1992), “İnnâ fetahnâ”, 78).

29 *Biz ona (insana doğru) yolu gösterdik.* (Yılmaz, “İnnâ hedeynâhü ş-sebîl”, 79).

Hakikatdur hitâb-ı müstetâbun

Semi'nâ vü ata'nâ³⁰dur cevâbun (B. 555)

Sonuç

Sûzî'nin Mihaloğlu Ali Bey *Gazavât-nâmesi*'ni savaş tasvirleri bakımında incelediğimiz bu çalışmada, Ali Bey'in savaşları, eserdeki olayların akış sırasına göre verilmiştir. Ardından eserde zikredilen mekânlar ve askerî şahıslar zikredilmiştir. Eserde ismi geçen bütün isimler, bu çalışmada anılmamıştır. Sûzî, Mihaloğlu Ali Bey'in savaşlarını zikretmeden önce Köse Mihal ve Osman Bey'in tanışma hikâyesinden bahseder. Ardından Osman Bey'in İznik kuşatması anılır ve sonrasında Ali Bey'in maceraları dile getirilir. Ali Bey ve komutasındakilerin ilk olarak Tuna'ya ve sonrasında Ungurus, Eflak ve Rusya'ya doğru düzenledikleri seferler anlatılır. Ali Bey'in yiğitliklerinden bahsedilirken Erdel, Eflak ve Boğdan'ın da adı geçer. Olaylar tasvir edilirken kılıç, kalkan ve zırh gibi insani savaş aletlerinin yanında bergüstüvân gibi savaş hayvanları için kullanılan eşyalara yer verilmiştir. Sûzî Çelebi, olayları tasvir ederken Kur'ân-ı Kerîm ayetlerinden de faydalanmıştır.

Kaynaklar

- Başar, Fahameddin. "Mihaloğulları". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 23 Eylül 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mihalogullari>
- Çağbayır, Yaşar. *Ötüken Türkçe Sözlük (Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı)*. 5. Cilt. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.
- Erkan, Mustafa. "Gazavatnâme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 7 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/gazavatname>
- Karpat, Kemal. "Eflak", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 18 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/eflak>
- Kaya, Bülent. *Divan Şiirinde At*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Koro, Bedrettin. "Osmanlı İmparatorluğunda Akıncılar ve Mihaloğlu Gazi Ali Bey". *Prizrenli Suzi'nin 500. Yılı (Bildiriler, bilgiler, belgeler)*. ed. Altay Suroy Recepoğlu. 39-42. Prizren: Kosova Türk Yazarlar Derneği, 2000.

30 Semi'nâ ve eta'nâ: *Duyduk ve boyun eğdik*. "Semi'nâ ve eta'nâ", 141.

Kubbealtı Lugatı. Erişim 13 Ekim 2024. <https://www.lugatim.com/s/ban>

Kubbealtı Lugatı. Erişim 16 Ekim 2024. <https://www.lugatim.com/s/CEVŞEN>

Kubbealtı Lugatı. Erişim 16 Ekim 2024. <https://www.lugatim.com/s/NİZE>

Kubbealtı Lugatı. Erişim 17 Ekim 2024. <https://www.lugatim.com/s/İSTİKBAL>

Levend, Ağâh Sırrı. *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2. Basım, 2000.

Maxim, Mihai. "Tuna". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 8 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tuna>

Maxim, Mihai. "Varad". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 8 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/varad>

Nalçacıgil Çopur, Emel. "Divan Şiirinin Koruyucu Savaş Aletleri: Kalkan-Miğfer-Zırh", *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 3/2 (Ağustos 2020), 58-81.

Onay, Ahmet Talat. *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü- Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, nşr. Cemal Kurnaz. Ankara: Kurgan Edebiyat, 3. Basım, 2019.

Özcan, Abdülkadir. "Akıncı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 14 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/akinci>

Özcan, Abdülkadir. "Boğdan". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 18 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bogdan>

Pala, İskender. *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları, 13. Basım, 2004.

Sezen, Tahir. *Osmanlı Yer Adları*, PDF: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2017. https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/eskisiteden/yayinlar/genel-mudurluk-yayinlar/osmanli_yer_adlari.pdf

Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, 2 Cilt. İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı, 2008.

Toven, Bahaeddin Mehmed. *Yeni Türkçe Lügat*. İstanbul: Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, 2. Basım, 1927.

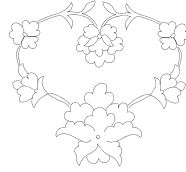
Uludağ, Süleyman. "Ricalü'l-gayb", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 14 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ricalul-gayb>

Usta, Aydın. "Zırh". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. Erişim 16 Ekim 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/zirh>

Üzümcü, Ali. *Mihaloğlu Ali Bey Gazavât-nâmesi'nin (864-1795. Beyitler) Telmih ve Kıssaları Üzerine Bir İnceleme*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.

Yılmaz, Mehmet. *Edebiyatımızla İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi, 1992.

Yüksel, Funda. *Mihaloğlu Ali Bey Gazavât-nâme'sindeki (1-863. Beyitler) Kıssa ve Telmihler Üzerine Bir İnceleme*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.



Klasik Divan

Uluslararası Dil, Kültür ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi (KD-UDKEAD)
International Journal of Language, Culture and Literature Researches (KD-IJLCLR)

E-ISSN: 3023-820X
Kış 2024 Winter 2024
Cilt 1 Volume 1
Sayı 2 Issue 2